

Lífsvirðing, félag um
dánaraðstoð
Sjávargata 29
225 Álftanes
lifsvirding@lifsvirding.is
www.lifsvirding

Alþingi

Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 23. mars 2021

Efni: Umsögn Lífsvirðingar um tillögu til þingsályktunar um gerð skoðanakönnunar meðal heilbrigðisstétta, 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 889 – 529. mál.

Álit Lífsvirðingar:

Lífsvirðing, félag um dánaraðstoð, hvetur Alþingi eindregið til að samþykkja þingsályktunartillöguna enda yrði viðhorfskönnun um afstöðu heilbrigðisstarfsfólks til dánaraðstoðar hluti lýðræðislegrar og uppbyggilegrar umræðu.

RÖKSTUÐNINGUR:

Í skýrslubeiðni til heilbrigðisráðherra, sem flutt var og samþykkt á 150. löggjafarþingi 2019-2020, segir í e-lið beiðinnar:

„...hvort tækt sé að gera viðhorfskönnun meðal heilbrigðisstarfsmanna um afstöðu þeirra til dánaraðstoðar, annars vegar hvort starfsmenn telji dánaraðstoð vera réttlætlega í ákveðnum tilfellum og hins vegar hvort þeir væru tilbúnir að verða við slíkri ósk að uppfylltum skilyrðum og að því gefnu að það samræmdist íslenskum lögum.“

Í skýrslu heilbrigðisráðherra sem leit dagsins ljós seint á síðasta ári er ekki lagst gegn könnun og lögð áhersla að hún „verði unnin á hlutlausan hátt til að niðurstöður varpi sem bestu ljósi á raunveruleg viðhorf þeirra sem könnunina taka.“

Í þingsályktunartillögunni segja flutningsmenn „Eskilegt væri að heilbrigðisráðuneytið og Embætti landlæknis framkvæmdu könnunina í samstarfi við Læknafélagið og Félag íslenskra hjúkrunarfræðinga.“ Lífsvirðing tekur heilshugar undir þá skoðun. Til að tryggja að sátt verði um niðurstöðurnar og tekið mark á þeim teljum við mikilvægt að slík könnun verði unnin á hlutlausan og vandaðan hátt af þeim aðilum sem nefndir eru í tillögunni undir leiðsögn heilbrigðisráðuneytis og Embættis landlæknis.

Miklar framfarir í læknávisindum hafa þær afleiðingar að hægt er að halda fólki lengur á lífi en áður. Líklegt má telja að dánaraðstoð verði eitt af dagskrárefnum samfélagsumræðunnar næstu ára líkt og í nágrannalöndum. Víðtæk, málefnaleg og yfirveguð umræða almennings og fagfólks er mikilvæg og lykillinn að gagnkvæmum skilningi. Til að svo geti orðið er mikilvægt að greinargóðar upplýsingar liggi fyrir. Rúmur áratugur er nú liðinn frá því að könnuð var afstaða íslenskra lækna og hjúkrunarfræðinga til dánaraðstoðar. Því teljum við afar mikilvægt að framkvæmd verði ný skoðanakönnun til að fá sem gleggsta mynd af afstöðu þessara tveggja heilbrigðisstarfsstétta til dánaraðstoðar og því hversu hátt hlutfall þeirra væri tilbúið að aðstoða við slíkt. Líkt og flutningsmenn þingsályktunartillögunnar benda á hefur stuðningur við dánaraðstoð meðal lækna og hjúkrunarfræðinga á Norðurlöndunum aukist til muna á undanförunum árum og gera má ráð fyrir að það sama sé upp á teningnum hér á landi.

Flutningsmenn þingsályktunartillögunnar benda á að þróun í frjálsræðisátt hafi verið hröð og það er fullyrðing sem óhætt er að taka undir. Tíðarandinn hefur breyst og aukin áhersla er á sjálfræði einstaklingsins og þátttöku í ákvörðunum. Bara á þessu ári hefur eitt Evrópuríki, Spánn, heimilað dánaraðstoð, og er þar með fjórða landið í Evrópu til að leyfa dánaraðstoð. Auk þess er læknisfræðileg aðstoð við að deyja leyfileg í Sviss. Í Portúgal er að öllum líkindum stutt í að löggjöf um dánaraðstoð verði samþykkt. Á síðasta ári urðu grundvallarbreytingar á afstöðu stærstu læknasamtaka Bretlands, sem létu af andstöðu sinni við dánaraðstoð¹. Hópur írskra lækna hefur einnig stigið fram og lýst yfir stuðningi við dánaraðstoð fyrir fullorðna einstaklinga sem geta gefið upplýst samþykki sitt og eru með ólæknandi sjúkdóm.²

Mikilvægi réttar hugtakanotkunar til að forðast misskilning

Að gefnu tilefni vill Lífsvirðing koma að athugasemd varðandi misskilning sem birtist í skýrslu heilbrigðisráðherra sem var lögð fram á síðasta ári.

Í þingsályktunartillögunni segir að við framkvæmd skoðanakönnunarinnar sé nauðsynlegt að spyrja almennt um afstöðu heilbrigðisstarfsfólks til dánaraðstoðar og um leið um afstöðu þess til undirhugtaka sem til breytinga gætu heyrt. Lífsvirðing gerir alvarlegar athugasemdir við skilgreiningar á undirhugtökum í skýrslu heilbrigðisráðherra.

Í fyrsta lagi er haldið fram í skýrslunni að líknarmeðferð sé „ein tegund dánaraðstoðar“. Það skýtur skökku við þar sem þeir sem standa að líknandi meðferð hérlendis hafa ávallt haldið fram að hún sé ekki veitt í þeim tilgangi að binda endi á líf sjúklinga heldur aðeins til að lina þjáningar. Við hjá Lífsvirðingu höfum reyndar alltaf verið þeirrar skoðunar að dánaraðstoð ætti að vera hluti líknar- og lífslokameðferðar en hún er það sannarlega ekki í dag þar sem dánaraðstoð er ekki heimil samkvæmt lögum.

Í öðru lagi er talað um óbeina dánaraðstoð en meðvitað athafnaleysi læknis sem veitir sjúklingi ekki þá meðferð sem gæti lengt líf hans telst að okkar mati heldur ekki til dánaraðstoðar eins og hún er almennt skilgreind. Þess ber að geta að starfsmenn líknarráðgjafarteymis Landspítala og formaður Læknafélag Íslands gerðu alvarlegar athugasemdir við skýrslu heilbrigðisráðherra og töldu nauðsynlegt að hún yrði dregin til baka og innihald hennar leiðrétt.³

¹ <https://www.rcplondon.ac.uk/news/rcp-clarifies-its-position-assisted-dying> og [Physician-assisted dying survey \(bma.org.uk\)](https://www.bma.org.uk/physician-assisted-dying-survey)

² [Doctors' group backs 'right to die' campaign - Independent.ie](https://www.independent.ie/news/ireland/doctors-group-backs-right-to-die-campaign-2018-08-14)

³ [Villja að heilbrigðisráðherra dragi skýrslu um dánaraðstoð til baka | Læknafélag Íslands \(lis.is\)](https://www.lis.is/villja-a-d-heilbrigdisradherra-dragi-skyrslu-um-danaradsto-d-til-baka)

Við hjá Lífsvirðingu teljum að könnunin ætti annars vegar að taka til læknisfræðilegrar aðstoðar við að deyja (sem á ensku heitir *Medical Assistance in Dying* eða *MAID*) og hins vegar til beinnar dánaraðstoðar (sem á ensku heitir *euthanasia* og felst í því að læknir sprautar sjúkling með lyfi sem veldur dauða sjúklingsins). Ástæðan fyrir því er að heilbrigðisstarfsmenn og þá sérstaklega læknar hafa aðallega verið andvígir þessum tveimur ofangreindum leiðum. Við teljum afar mikilvægt að hugtakanotkun og orðalag spurninganna í skoðanakönnuninni verði skýrt.

Hvað varðar hugtakanotkun þá leggur Lífsvirðing til að stuðst verði við orðið dánaraðstoð og látið af notkun á orðinu „líknardráp“ enda þykir orðið gildishlaðið og afar neikvætt. Að nota líknardráp sem þýðingu á orðinu „euthanasia“ er auk þess eins langt frá merkingu orðsins og hugsast getur. Orðið „euthanasia“, kemur úr grísku og þýðir „mildur eða góður dauðdagi“. Dánaraðstoð er milt, lýsandi og hlutlaust hugtak sem er einnig notað í Svíþjóð (dödshjälp), Noregi (dødshjelp) og Danmörku (dødshjælp).

Fulltrúar Lífsvirðingar eru ávallt reiðubúnir að ræða málefni dánaraðstoðar á hvaða vettvangi sem er, m.a. með því að mæta fyrir þingnefnd og fjalla um þessa umsögn. Einnig bjóðast fulltrúar félagsins til að koma að vinnu við gerð könnunarinnar en sérstaklega við hugtakanotkun svo forðast megi misskilning.

F.h. Lífsvirðingar, félags um dánaraðstoð

Ingrid Kuhlman

Formaður

ingrid@lifsvirding.is

s. 892 2987